

- дих та освічених людей, та зменшенню кількості сільського населення;
- покращення естетики будинків, присадибних ділянок, турбота про естетику села, вулиць та інших громадських місць;
  - використання старих будинків (які часто вже не використовуються) або їх частин, господарських приміщень, стріх, пам'ятних місць, що може допомогти у збереженні культурної спадщини села;
  - можливість оживити сільські традиції, виховання поваги до них, повернення до народних традицій та культури;
  - формування дбайливого ставлення до навколишнього середовища, охорона природи;
  - налагодження нових контактів, дружніх зв'язків, співпраці та обміну досвідом.

Висновки. Нині розширення та розвиток сільського зеленого туризму відбувається не внаслідок продуманої політики регіонального і місцевого планування, а екстенсивно, як інноваційний продукт ринку, що збільшується стихійно. Відсутні державні програми щодо його підтримки як самостійного виду туризму, так і формування його нормативно-законодавчої бази. Наявні окремі моменти вітчизняного законодавства стосуються лише сільського туризму і не містять жодної конкретизації правових положень стосовно агротуризму. А це є наслідком практичної відсутності серйозних і системних наукових досліджень у сфері агротуризму.

Необхідно розробити методикку оцінки ефективності агротуризму, яка буде враховувати економічні, соціальні та екологічні аспекти.

Література:

1. Гловацька В.В. Сільський зелений туризм: сутність, функції, основні організації: [Про розвиток зеленого туризму (СЗТ) в Україні]/ В.В. Гловацька // Економіка АПК. – 2006. – №10. – С. 148-155
2. Adamowicz M. Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich na przykładzie wybranych gmin woj. lubelskiego / M. Adamowicz, E. Dresler E. //Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczej we Wrocławiu, Rolnictwo LXXXVII. – 2006. С. 17–24
3. Batyk I. Wybrane aspekty turystyki zrównoważonej w województwie warmińsko-mazurskim / I. Batyk // Infrastruktura i ekologia terenów wiejskich, nr 2, Polska Akademia Nauk Oddział w Krakowie, Komisja Technicznej Infrastruktury Wsi, Kraków. – 2010. – S. 57–64.

Рецензент – д.е.н., професор Плаксієнко В.Я.

УДК 657.6

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ ГРОШОВИХ КОШТІВ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

***Ксьонжик І.В., к.е.н., доцент; Лахтіонов А.А., магістрант
Миколаївський національний аграрний університет***

У статті узагальнено методологічні основи аудиту грошових коштів сільськогосподарських підприємств. Систематизовано основні порушення сільськогосподарських виробників у цій сфері.

The article summarizes methodological foundations audit cash farm. Systematized mainly affected farmers in this area.

Постановка проблеми. Грошові кошти є найбільш рухливими активами сільськогосподарських підприємств, тому операції з ними носять масовий

характер, стосуються практично всіх сфер фінансово-господарської діяльності та найбільш вразливі з точки зору порушень і зловживань. Саме тому стан обліку грошових коштів, їх рух та залишки вимагають значної уваги з боку власників і керівників суб'єкту господарювання.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Дослідженню проблем аудиту грошових коштів приділяли багато уваги у своїх працях такі вітчизняні вчені, як Ф.Ф. Бутинець, Н. Дорош, О. Петрик, Л. Кулаковська, В. Савченко, П.Л. Сук та інші. Однак проблеми проведення аудиту грошових коштів на сільськогосподарських підприємствах досі залишаються дискусійними, і потребують подальших досліджень.

Постановка завдання. Метою роботи є узагальнення теоретичної бази аудиту грошових коштів; визначення напрямів його проведення, а також виявлення основних порушень обліку грошових коштів сільськогосподарського підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливою складовою аудиторської перевірки фінансово-господарського стану сільськогосподарського підприємства є аудит грошових коштів, який проводиться за такими напрямками: аудит касових операцій; аудит операцій на поточному рахунку; аудит операцій на валютному та інших рахунках у банках (рис. 1). Досліджуючи ці напрямки, можна зробити висновок про доцільність та ефективність використання грошових коштів клієнтом.

Рис. 1. Напрями проведення аудиту грошових коштів

У процесі аудиту операцій з грошовими коштами в цілому необхідно розв'язати такі основні завдання:

1. Ознайомитися з умовами зберігання готівки та інших грошових документів у касі;

2. Вивчити фактичний порядок документального оформлення операцій з надходження і вибуття грошових коштів, ведення касової книги та книги реєстрації грошових документів, обліку касових операцій;

3. Установити законність і достовірність операцій з надходження і списання коштів з банківських рахунків та правильність їх відображення [1].

Для проведення аудиту грошових коштів аудитор може використовувати наступні джерела інформації:

- первинні документи з обліку грошових коштів;
- облікові регістри, що використовуються для відображення господарських операцій з обліку коштів;
- акти та довідки попередніх ревізій, аудиторські висновки, інша документація, що узагальнює результати контролю;
- головну книгу;
- звітність сільськогосподарського підприємства [2].

Під час проведення аудиторської перевірки бухгалтерські документи можуть вивчатись як у хронологічній послідовності, так і за групами якісно однорідних господарських операцій. Хронологічну перевірку документів може здійснювати тільки аудитор, що має досвід, оскільки при цьому необхідно досліджувати різні касові, товарні, розрахункові операції, посилаючись на численні законоположення і нормативні документи. Легше вивчати документи за групами однорідних операцій.

Аудитори використовують різні методи фактичного і документального контролю. Вибір методів та техніка проведення аудиту залежить від таких чинників:

- особливості роботи сільськогосподарського підприємства;
- форми ведення бухгалтерського обліку;
- фінансового стану сільськогосподарського підприємства;
- програми аудиту;
- обсягу документообігу та ін.

Прикладом методів аудиту можуть бути: зустрічна перевірка, взаємне звірення внутрішніх документів сільськогосподарського підприємства і контрольні порівняння та ін. Вищезазначена методика проведення аудиту грошових коштів є спільною для всіх їх видів, але особливу увагу необхідно приділити специфіці кожного з них.

Так під час перевірки касових операцій особливу увагу необхідно звертати на виявлення повноти, своєчасності і правильності оприбуткування готівки (надходжень з банку, повернення підзвітних сум, виручки, внесків орендної плати та інших позареалізаційних доходів).

Аудитор повинен ретельно перевірити повноту оприбуткування виручки від реалізації продукції основного виробництва, послуг допоміжних та обслуговуючих виробництв, житлово-комунального господарства. При цьому слід звірити записи в касовій книзі, прибуткових касових ордерах зі звітами, накладними та рахунками з реалізації продукції (робіт, послуг).

Найбільш характерними порушеннями обліку грошових коштів в касі сільськогосподарського підприємства є:

- наявність понадвстановлених норм витрачання касової виручки;

- випадки несвоєчасної здачі виручки в банк;
- допущення залишку готівки в касі понад встановлений ліміт;
- нецільове витрачання отриманих у банку грошей;
- видача готівки з каси у позику іншим організаціям;
- пряме розкрадання грошових коштів;
- навмисне спотворення підсумків у касових документах і звітах;
- витрата грошових коштів без підстав або за підробленими документами;
- присвоєння депонованої заробітної плати і коштів, нарахованих за іншими підставами;
- некоректне відображення касових операцій в регістрах синтетичного обліку.

Всі випадки неповного набору документів по касових операціях на сільськогосподарському підприємстві повинні бути зафіксовані аудитором. За ним підраховують підсумок, який порівнюють з кредитовим оборотом по рахунку 30 “Каса” [3].

Між організаціями більшість розрахунків проводиться безготівково. Безготівкові розрахунки ведуться шляхом перерахування грошових коштів з рахунку платника на рахунок одержувача за допомогою різних банківських операцій, що заміщають готівкові гроші в обороті. Тому велике значення має облік коштів і контроль за їх обігом на розрахункових і валютних рахунках в банках.

Метою аудиторської перевірки операцій на розрахунковому, валютному та інших рахунках у банку є формування інформації про достовірність бухгалтерської звітності за розділом “Грошові кошти” та відповідності методики обліку грошових коштів на рахунках в банку, що застосовується, чинним в Україні нормативним документам. Ведеться перевірка повноти і правильності синтетичного обліку операцій на розрахунковому рахунку. Така перевірка проводиться по кожному рахунку, відкритому в банку [4].

Аудиторська перевірка стану обліку грошових коштів на розрахунковому рахунку починається з того, що аудитору слід визначити перелік рахунків: розрахункових, валютних, позичкових, поточних та інших, які можуть бути відкриті сільськогосподарським підприємством у комерційних банках. При наявності в дійсності таких рахунків, аудитор повинен бути переконаний в тому, що по кожному з них є договір і офіційне повідомлення органів податкової служби.

Перевіряючи повноту зарахування грошових коштів, перерахованих покупцями і замовниками в оплату поставлених матеріально-виробничих запасів, виконаних робіт і наданих послуг, необхідно звірити записи за дебетом рахунка 31 “Поточний рахунок” з кредитовими записами облікових регістрів по рахунках 36 “Розрахунки з покупцями і замовниками”, 37 “Розрахунки з різними дебіторами і кредиторами” [5, с. 38-46].

Надходження грошових коштів від фінансово-кредитних організацій у вигляді кредитів перевіряють шляхом зустрічної звірки записів по регістрах бухгалтерського обліку за рахунками 50 “Розрахунки по короткострокових кредитах і позиках”, 60 “Розрахунки по довгострокових кредитах і позиках”, 31 “Поточний рахунок”, а також звірки виписок і прикладених до них документів. Особливу увагу аудитор повинен приділити перевірці повноти оприбуткування готівкових коштів, що здаються в касу банку (кредитної організації). Для цього

проводять зустрічну перевірку записів з даними облікового регістра за кредитом рахунка 30 “Каса”. Перерахування коштів з розрахункового рахунку в погашення заборгованості постачальникам слід аналізувати в розділі аудиту розрахункових операцій за рахунком 63 “Розрахунки з постачальниками та підрядниками”, щоб встановити, наскільки реально й обґрунтовано вони використані.

Детальній перевірці повинні бути піддані операції по рахунку 31 “Поточний рахунок” у зіставленні з рахунками обліку витрат (23 “Виробництво”, 91 “Загальногосподарські витрати” та ін), оскільки в даному випадку може бути приховано перерахування коштів за невиконані роботи, ненадані послуги [5, с. 43-47]. Пересічною процедурою перевірки операцій по розрахунковому рахунку є перевірка списання грошових коштів з рахунку і повноти оприбуткування готівки в касу. В цьому випадку аудитор повинен перевірити:

- чи прикладена до виписки банку по операції зняття готівки квитанція до прибуткового касового ордера;

- тотожність записів у регістрах синтетичного обліку по кредиту рахунку 31 “Розрахунковий рахунок” і дебетом рахунка 30 “Каса”. Виявлені під час перевірки операцій по розрахунковому рахунку порушення аудитор фіксує в робочій документації і відображає в довідці (звіті) з результатами даного розділу аудиторської перевірки.

Аудит операцій на валютних рахунках здійснюється окремо по кожному валютному рахунку, відкритому сільськогосподарським підприємством в банківській установі, в тому числі і за кордоном. Для перевірки повноти зарахування виручки порівнюють суму валютної виручки, що надійшла протягом року з вартістю експортованого товару. При перевірці операцій по валютному рахунку особливу увагу звертають на правильність відображення операцій з купівлі та продажу валюти, оскільки бухгалтери сільськогосподарських підприємств нерідко допускають значну кількість помилок, як в методології обліку, так і при розрахунках курсових різниць по цих операціях і перерахунку валюти в гривню [6].

При перевірці операцій на валютних рахунках сільськогосподарських підприємств аудитор повинен звернути увагу на:

- дотримання правового режиму поточних валютних операцій та валютних операцій, пов’язаних з рухом капіталу;

- проведення валютних операцій через уповноважені банки, що мають ліцензії НБУ на здійснення валютних операцій;

- наявність дозволів та ліцензій НБУ, що надаються уповноваженому банку на проведення окремих операцій;

- здійснення розрахунків в іноземній валюті юридичними особами-резидентами в межах наявних у їхньому розпорядженні валютних коштів, які повинні мати легальне походження;

- облік операцій грошових коштів у валюті [7].

Висновки. Виявлені в ході аудиторської перевірки обліку грошових коштів сільськогосподарських підприємств порушення оцінюються аудитором з точки зору їх впливу на фінансові (звітні) показники організації і на обчислення оподаткованої бази відповідних податків. Наслідки виявлених порушень істотний або несуттєвий характер, визначаються за допомогою встановленого аудитором рівня суттєвості. Аудитор, по можливості, визначає величину збитку у

вартісному вираженні. Порушення і виявлені через них суми збитку рекомендується оформити у вигляді протоколу порушень.

Література:

1. Савченко В.Я. Аудит : [навчальний посібник] / В. Я. Савченко. – К. : КНЕУ, 2005. – 325 с.

2. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затверджене постановою Правління НБУ від 15.12.2004 р. № 637 // [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: ЛІГА : Закон Професіонал 7.4.2 Copyright: ІАЦ „ЛІГА”.

3. Інструкція про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах, затверджена постановою Правління НБУ від 12.11.2003 р. № 492 // [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: ЛІГА : Закон Професіонал 7.4.2 Copyright: ІАЦ „ЛІГА”.

4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 4 «Звіт про рух грошових коштів» затверджено наказом Міністерства фінансів України № 87 від 31 бер. 1999 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

5. Гайдай Н. Методика операционной проверки денежных активов / Н. Гайдай, С. Черная // Бухгалт. учет и аудит. - 2008.- № 5.- С. 43-47; № 6. - С. 38-46.

6. Про визначення розміру збитків, заподіяних підприємству, установі, організації розкраданням, знищенням (псуванням), нестачею чи втратою дорогоцінних металів, дорогоцінних каменів і валютних цінностей: Закон України від 06.06.95 р. № 217/95-ВР // [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: ЛІГА : Закон Професіонал 7.4.2 Copyright: ІАЦ „ЛІГА”.

7. Кулаковська, Л.П. Основи аудиту : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. освіти України I-IV рівнів акредитації] / Л. П. Кулаковська, Ю. В. Піча.-К. : Каравела: Новий Світ-2000, 2002.-500 с.

Рецензент – к.е.н., професор Аранчій В.І.

УДК : 331.102.5

ФОРМУВАННЯ СКЛАДОВИХ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Кулинич Л.В., здобувач

Полтавська державна аграрна академія

У статті обґрунтовані складові елементи формування та використання трудового потенціалу аграрних підприємств, як основного складового економічного потенціалу держави.

In the articles reasonable component elements of forming and use of labour potential of agrarian enterprises, as basic component economic potential of the state.

Постановка проблеми. Трудовий потенціал виступаючи найважливішою складовою виробничого потенціалу аграрного сектору економіки України використовується з низькою ефективністю, а продуктивність праці має сталу тенденцію до падіння.

На сучасному етапі розвитку сільського господарства пред'являються нові вимоги до формування і використання трудового потенціалу, виникає необхідність створення дійових стимулів і механізмів активізації потенціалу особистості і суспільної праці. Протиріччя в сфері праці і зайнятості, які обумовлені недоліками у функціонуванні господарського механізму і системи управління економікою, відставанням розвитку соціальної сфери, витратами на моральне і трудове виховання, з одного боку, і виникненням ряду принципово нових проблем у сфері зайнятості – з іншого, потребують серйозної перебудови існуючих